

»Guds kyrka och församling i vårt rike»

Elva romerska katoliker, akademiker och präster, har blivit upprörda över hur Uppsala ärkestift firat minnet av att det i år är 850 år sedan munken Stefan från Alvastra som den förste vigdes till ärkebiskop i Uppsala. Firandet med gudstjänster och utställningar har skett under devisen: *Från Stefan till Antje*. I den utställning som kan beses i Domkyrkan kan man få läsa att Svenska kyrkans historia går tillbaka till 800-talet när Ansgar som den första missionären nådde Mälardalen. Det är uppenbarligen dessa beskrivningar som ligger bakom de elvas inlägg i tidningen Dagen (10/9, med efterföljande debatt) under rubriken: *Svenska kyrkan försöker ta monopol på historien*. I inlägget ondgör de sig över att »den lutherska folkkyrkans monopoliserande tankereflexer... leder till ett osynliggörande av de andra trossamfundet och deras historia». Och de vänder sig mot att 850-årsjubileet »ger sken av en sömlös historisk kontinuitet från Stefan till Antje. Någon sådan kontinuitet finns inte».

Det finns formuleringar i den aktuella utställningen som kan kritiseras. Det är ohistoriskt att säga att »Svenska kyrkan vill fortsätta det uppdrag som hon utfört i 1000 år». Det ohistoriska ligger i att man i texten använder termen *Svenska kyrkan* som samlande begrepp för den kyrkliga närvaron i vårt land under tusen år. Därmed lägger man de organisatoriska och administrativa termer i vilka vi tänker kyrka i dag som ett mönster över hela den svenska kyrkohistorien. Men *Svenska kyrkan* som begrepp är inte mer än 150 år gammalt. Det är först när enhetskyrkan börjar rämna under senare delen av 1800-talet som man börjar beskriva kyrkan i Sverige som *Svenska kyrkan*.

Man kan se detta i hur de kyrkliga böckerna benämns. 1809 års kyrkohandbok beskrivs på titelbladet som *Kyrko-Handbok hvaruti stadgas huru Gudstjensten i Svenska församlingar skall behandlas*. Det fanns 1809 ingen *Svensk kyrka* som det finns idag med kyrkomöte och kyrkostyrelse. Kungl. Maj:t och riksdagen fattade beslut hur det skulle gå till i kyrkan i Sverige. Det som fanns var församlingar där det firades gudstjänst varje söndag, och stift med biskopar och domkapitel som reglerade och styrde den kyrkliga verkligheten.

Under 1800-talet sker stora förändringar i detta tänkande. I nästa handbok har titeln ändrats till: *Handbok för Svenska kyrkan stadfäst af Konungen år 1894*. 1800-talets liberalisering av det gamla treståndssamhället och det framväxande föreningstänkande gör att man börjar tänka sig kyrkan som ett eget samfund: *Svenska kyrkan*. Och på den vägen har det fortsatt. Idag är det helt naturligt för oss att tänka kyrkan i termer av från varandra skilda samfund, där varje samfund har sin egen identitet och sitt eget berättigande. Fokus har flyttats från det som sker i församlingarna och stiftet till att se kyrkan och kyrkorna som aktörer bland andra i det moderna välfärdssamhället.

Bland de katolska kritikerna finns flera historiker. Ändå argumenterar de lika ohistoriskt och anakronistiskt som dem de kritiserar. Det intryck deras text ger är att medeltidens och reformationstidens kyrkliga landskap var likt det som finns idag. Man talar om »katolsk egendom» och »katolska gudstjänster» som om det handlar om ett specifikt samfund. Ja,

t.o.m. föremål som mässhakar i Uppsala domkyrkas utställning var egentligen »katolsk egendom»! Är allting kyrkligt i Sverige från förreformatörisk tid »katolsk egendom»? Men det var inte så att Olaus Petri eller någon av de andra svenska reformatörerna vände sig till kungen och bad att få bilda ett nytt samfund och att den kyrka som fanns skulle upplösas. Det som skedde var att kungen i Stockholm tog påvens plats som stadfästare av kyrkliga beslut och att »några få missbruk, som utan stöd av tillförlitlig auktoritet insmugit sig i kyrkorna» (Augsburgska bekännelsen XXI) togs bort. Intentionen var att rensa, rena och reformera kyrkan, inte att bilda ett nytt samfund. Om det berättigade i detta kan man diskutera, men det var inte ett totalt brott med det förflutna och en nystart från noll.

Vi kan beklaga uppdelningen i från varandra skilda kyrkosamfund, vi kan beklaga att samfunden ibland fattar beslut som fjärrar dem från varandra, vi kan beklaga att lokala kyrkor ibland frestats till nationalistiska överdrifter. SPT har ofta kritiserat den kyrka vi tillhör för sådant som uttrycker att det numera är viktigare att kyrkan är »svensk» än att hon är kyrka. Och när vi finner anledning kommer vi att fortsätta med denna kritik.

När det gäller den här aktuella frågan, den om formuleringar i anslutning till ärkestiftets 850-årsjubileum, kan vi inte finna annat än att de elva undertecknarna av artikeln i *Dagen* har överreagerat. Varför det blivit så är inte lätt att genomskåda. Man kan tycka att de borde uttryckt sig med mjukare formuleringar. Deras egen kyrkliga utgångspunkt är ju inte helt fri från monopolistiska tendenser. Den är som bekant att Kristi enda kyrka »förverkligas i den katolska kyrkan» (*Lumen Gentium* 8) och att andra samfund mer är kyrkliga gemenskaper än kyrkor.

Det är sant att den kanoniska kontinuiteten mellan kyrkan i Sverige och påven försvann, när påven inte längre bekräftade de svenska biskopsvalen. Men det betyder inte att den historiska och sakramentalt pastorala kontinuiteten upphörde i »Guds kyrka och församling uti vårt rike» (företalet till 1693 års psalmbok). Kyrkobyggnaderna stod kvar, mässan fortsatte att firas i samma mässhakar, samma trosbekännelse lästes i mässan, präster fortsatte att ordineras, barnen döptes, brudparen vigdes och de döda begravdes. Precis som tidigare.

Flera av de katoliker som undertecknat artikeln i *Dagen* är döpta i Svenska kyrkan. De har alltså upptagits i Kristi kyrka, införlivats i Kristi kropp tack vare att kyrkan funnits i Sverige, även om den inte var romersk-katolsk. Ska man tillsammans se framåt i hopp om ökat samförstånd och fördjupat samarbete, så är det här i denna fundamentala kontinuitet man bör ta sin utgångspunkt.